

Straf(proces)recht

In de schoolbanken van de Hoge Raad

woensdag 04 mei 2016 door Patrick van der Meij

Enkele jaren geleden is duidelijk gemaakt dat de Hoge Raad in zijn arresten bij de beoordeling van de vraag of het recht op de juiste wijze is toegepast, de nadruk zou gaan leggen op het materiële strafrecht. Dit had in eerste instantie vooral een voor de verdachte negatieve consequentie: aan de sanctionering van vormverzuimen op grond van art. 359a Sv komt de feitenrechter in de visie van de Hoge Raad niet snel meer toe. Problematisch daarbij is dat het laten vieren van de teugels lijkt uit te wijzen dat de politie het minder nauw neemt met de vormvoorschriften. Anderzijds lijkt de feitenrechter steeds meer doordrongen van de schaal waarop een loopje met sommige wettelijke voorschriften wordt genomen, zodat sanctionering alsnog aan de orde kan zijn.

De focus op het materiële strafrecht blijkt uit de vele overzichtsarresten die sinds 2014 zijn geweest. In de eerste plaats benadrukt de jurisprudentie van de Hoge Raad dat de feitenrechter niet zomaar zwaarder mag straffen vanwege strafverzwarende omstandigheden, als niet goed is gemotiveerd in welke zin de bewezen verklaarde gedraging erger is dan het gronddelict. De teugels voor de motivering van de voorbedachte rade bij moord ten opzichte van doodslag zijn aangetrokken, net als die voor de roekeloosheid bij verkeersdelicten. Ook voor het delict witwassen kan de verdachte niet zomaar meer worden gestraft, als hij het geld dat hij heeft verdiend met een eigen misdrijf heeft weggestopt in een oude sok. Er wordt paal en perk gesteld aan een automatische dubbele bestraffing.

Daar blijft het echter niet bij. Blijkbaar halen rechters, officiers van justitie en advocaten geen al te hoge rapportcijfers voor het vak verdiepend materieel strafrecht. Na de nieuwe lijn in de jurisprudentie ten aanzien van het medeplegen en het scherpe onderscheid met de medeplichtigheid (NJ 2015/390 en 391) heeft de Hoge Raad nog enkele uitlegarresten gegeven. Recent zijn we bij de hand genomen bij het leerstuk van noodweer en noodweerexces (ECLI:NL:HR:2016:456) en bij dat van het feitelijk leidinggeven (ECLI:NL:HR:2016:733). Het lijkt erop dat we zijn teruggezet de schoolbanken met alvast een voorproefje van de nieuwe druk van De Hullu's 'Materieel Strafrecht'. De feitenrechtspraak leert echter ook dat het nog wel even duurt voordat de lesstof wordt opgepikt. Op dat punt verschilt het materiële strafrecht niet al te veel van het formele: de praktijk is grilliger dan de schoolbanken.

PATRICK VAN DER MEIJ

Patrick van der Meij is strafrechtadvocaat en partner bij Cleerdin & Hamer Advocaten en research fellow bij het Instituut voor Strafrecht & Criminologie aan de Universiteit Leiden.